

szegény. A költő egyáltalán mindenben, ami elragadtatásba lendülhetne ki, és ami lírává forrósodhatnék? — akarva-e vagy akaratlanul? — a kelleténél szigorúbb mértéket tart. Így azután ez az egész kis mű voltaképpen csak vázlat marad, csak aféle frissen odavetett skicce, amelynek teljes kidolgozásával írója adós marad. Hogy nem akarta e kereteket súlyos lélektani analizissel kitölteni, hogy nem törekedett széles társadalom-rajzra, az csak helyes műízlését mutatja. Hanem hogy ez életrajzi keretek csupasz keretek maradtak, hogy csupán körvonalaknak hatnak, hogy a „pöre tartalom“ nem tudott tarkább formát magára ölteni, hogy ez ön-életrajzszerű elbeszélés, — melyben pedig a szubjektivebb, a líraibb lendületű hangulatok szinte kínáltonkínálkoztak —, az az egész mű hatására döntő hiba volt. Így aztán ez öténékes kis verses regény olyanféleképpen hat, mintha egy vidéki udvarház repkénydíszítéséhez csak a fadvázat állították volna fel, a vadszőlő, hajnalka és más folyondárok dekoratív pompája azonban kimaradt volna közülük.

Általában az a benyomásunk, mint ha a szerző több kiszámítottsággal dolgozott volna, mint amennyi tanácsos lehetne, vagy legalább is e kiszámítottságot kelleténél világosabban fedte volna fel. Így például ez öt ének mindegyike — szinte tüntetőleg — huszonöt versszakból áll. Az egyes énekek címei is a maguk keresett alliterációival és még keresettebb fokozatosságukkal (Képek kergetője, — Álmodó álmodója, — Élet élvezője, — Harcok harcolója — Sorsok siratója) inkább a tervező értelmet látszanak ambicionálni, mint valami fakadóbb költői önkénytelenséget. Pedig egy-egy versszakában Vietorisz József igazi költőnek mutatkozik, akinek lelkesedése nagyon szimpatikus, akinek érző szíve megleget sugároz, s aki megkapóan őszinte hangokra tud fakadni. Baj azonban, hogy ezt a lendületet nyomban féken rántja, hogy hevületét azonnal lehűteni igyekszik. Milyen szívesen vettünk volna több líraiságot például katonáskodása vagy fiatal tanársága éveinek élményeiből, a világháború vagy az oláh fogság keserűségeinek benyomásaiból! Egy-egy taláiban szatirikus villanását olvasva, bizony na-

gyon sajnáljuk, hogy nem engedi jobban szabadjára humorizáló kedvét, például a nyírségi társadalmi élet bemutatásában. Isten mehets! nem az okoskodás, nem valami nagyképű társadalmi rajz elmaradásáért nehezteljük, inkább egy-egy futó körvonalú genre-képet vártunk volna, egy-egy uzsonna-pletyka, egy-egy kvaterkázás hangulatának megfestését. Úgy vesszük észre, hogy mindehhez igazi talentuma volna az írónak, s bizony nagy kár, hogy önmagát a nagyobb hatástól, publikumát a nagyobb gyönyörűségtől megfosztotta.

Külső formakészsége teljesnek mondható. Új fordulatokkal nem kápráztat el, rímei sem túlságosan eredetiek, de feltűnő könnyen és kecesen versel. Nyelve is hajlékony és eleven. Versformájával igen helyes érzékkel választotta a Himfy-versszak jambikus változatát, azt, amelyet Szász Károly kezdett *Losárdy Zsuzsannájában*, s amelyet Gyulai Pál is olyan hatással alkalmazott a *Romhányiban*. Íme mutatóba egy tartalmilag is jellegzetes strofa a *Senki Pálból*:

Vidéki költő! — mennyi gúny van
Elrejtve e két szó alatt!
Magában azt gondolta: úgy van!
És szótlannul tovább haladt...
Vidéki költő! — sanda szemmel
Néz rá sok ifjú óriás;
Vagy jól vagy rosszul ír az ember,
Miért ez új osztályozás?
Vidéki, — mért nem nyírvidéki?
Hisz Nyírvidék a lapja néki!
Mégis bolond, amit mivel:
Mért nem üvölt a többivel!

Mi egyáltalán nem tartjuk Vietorisz Józsefet ama banálishan tipikus vidéki költőnek. E költői elbeszélése több olyan jegyét mutatja a talentumnak, amely ha meg tudna szabadulni a néhol nagyon is prózaiasító értelem jármától, bizonyosan több jeles munkát adhatna irodalmunknak. *Galamb Sándor.*

Ady koszorúja. (Magyar költők verseiből egybefűzte Rozsnyay Kálmán. Szegehalom, 1925.) A mindjában gazdagodó Ady-irodalomnak érdekes terméke ez a tizenhárom ívre terjedő antológia, melynek meglepően szép kiállításával valóban becsületére válik Tóth és Mező szeghalmi könyvnyomtatómesterek műhelyének.

Összeállítója, Rozsnyay Kálmán, nagy utánjárással felkutatta mind-

azokat a lírai megnyilatkozásokat, amelyek az utolsó két évtized magyar költészetében Ady Endre személyéhez és költői pályájához kapcsolódnak. A vonatkozásokat a szerkesztő a lehető legtágabban értelmezte: az Adyval foglalkozó költemények mellett helyet adott olyanoknak is, melyeket pusztán az ajánlás csatol Ady nevéhez. S az elérhető teljességre törekedvén, gyűjtésére kritikai mértéket sem igen alkalmazott; ami bármely rangú és rendű sajtótermékben nyilvánosság elé került, azt dokumentumnak tekintette és besorozta. Ebből eleve gyanítható, hogy ez a „koszorú“ a valódi s művirágok igen tarka füzérévé lett; nemes, művészi ihletű és formájú alkotások, meg ügyefogyott próbálkozások s nagyhangú ürességek itt egymást váltogatják; s e szomszédságnak természetesen inkább az utóbbiak vallják kárát. A kötet végén a szerzők névsora is némileg az „egy cigány, egy király“ mesetársaságát juttatja eszünkbe.

Igen érthető, hogy a gyűjtemény tartalmilag nem is nyújt nagyobb meglepetéseket. Végső benyomásunk az, hogy Adyval kapcsolatos megnyilatkozásaikban is leginkább azok szavára figyelünk, kik egyébként is szép és mély verseket szoktak írni. A tehetségteleneken pedig éppen nem segít az a körülmény, hogy ártatlan mozsárágyúikat Ady mellett, vagy Ady ellen vonlatják fel. Tóth Árpád fiatalos rajongása,

önérzetes odaadása talán a kötet legszebb darabjában köszönt újra igazán meghitt ismerősül; Juhász Gyula elégikus visszaemlékezéseiben meleg szív van és szinte szerzetesi hűség; Kosztolányi inkább színes impressziókban emlékezik, de érett művészettel; Babits „Tomból küldött hódolata költőjének legszemélyesebb megnyilatkozásai közül való, de — éppen ezért — inkább Babitsra jellemző, mint Adyra; Reményik Sándor búcsúszava a halott Adyhoz nemes magyar gyászbeszéd; végül Nil brassai verse finom asszonyi líra. S ezzel körülbelül ki is merül a megemlézésre méltóbb darabok sora. Bizonyos érdeklődésre számíthatnak még az agg (azóta elhunyt) Jékey Aladár fiatalosan lelkes versei is: azt az irodalmi téren nem éppen gyakori jelenséget mutatják, mikor a tél megértéssel és szeretettel nézi a tavasz zsendülését.

A kötet egyébként csaknem száz költő (vagy legalább versíró) tollából, száznál jóval több lírai darabot sorakoztat fel, pedig egy jegyzet szerint a „koszorú“ ebben a formában még nem is teljes. Jó gondolat volt a hatalmas anyagot időrendben közölni; így a lírai kórus mintegy végigkíséri Ady egész pályáját, életében és halála óta. Nem érdektelen, hogy a gyűjteménynek csak mintegy negyedrésze esik Ady működésének tizenkét évére, háromnegyede pedig a még csak hat éve halott költővel foglalkozik.

Rédey Tivadar.